

Recomanacions d'actuació per a excavacions arqueològiques a Menorca a causa de la crisi sanitària de la Covid 19

1. Introducció

La Covid-19 (SARS-CoV-2) és una malaltia causada per un virus nou, desconegut anteriorment en la patologia humana, que pertany a la família *Coronaviridae* (Coronavirus). Segons la informació de què es disposa, es transmet de persona a persona per via respiratòria, a través de les gotes respiratòries de més de 5 micres, quan la persona infectada presenta simptomatologia —febre, tos, sensació de manca d'aire—, o bé a través del contacte amb secrecions de la persona infectada. El SARS-CoV-2 té un embolcall exterior a base de greix, conegut com embolcall viral, que és susceptible a determinats productes com el sabó, que malmet la seva superfície i fa que el virus es desintegri.

Encara que la investigació sobre la Covid-19 (SARS-CoV-2) és limitada, els estudis d'altres coronavirus similars indiquen que les condicions ambientals, com la temperatura, la humitat relativa i el pH, afecten el temps de duració de la persistència dels virus en una superfície. En general, les temperatures de refrigeració (4-6°C) prolonguen la persistència viral i a partir de 60°C es veu una ràpida pèrdua de virulència del virus. La humitat també es un condicionant per a la seva persistència. Com més humitat, millor transferència de bacteris o virus dels materials i les superfícies cap a les persones.

Respecte de la constant evolució de les dades i de la situació en relació amb la Covid-19, es recomana visitar la pàgina del Ministeri de Sanitat, actualitzada permanentment:

https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/notasprensa/sanidad14/Paginas/2020/03052020_desescalada.aspx

<https://www.mscbs.gob.es/profesionales/saludPublica/ccayes/alertasActual/nCov-China/documentos.htm>

També es recomana revisar les informacions actualitzades de la pàgina web de la Conselleria de Salut i Consum del Govern Balear:

<http://www.goib.es/govern/organigrama/area.do?coduo=11&lang=ca>

Atès que el contacte amb el virus pot afectar entorns sanitaris i no sanitaris, el Servei de Patrimoni Històric del Consell Insular de Menorca veu necessari avaluar el risc d'exposició i seguir les pautes i recomanacions formulades per les autoritats sanitàries en entorns on diverses persones comparteixen espais de feina, com és el cas de les intervencions arqueològiques regulades pel decret 14/2011, de 25 de febrer, d'intervencions arqueològiques a les Illes Balears. Les intervencions preventives subsidiàries d'obres de construcció es regiran per les normes de seguretat i salut de la pròpia obra.

Període de vigència de les recomanacions

El Pla per a la transició cap a una nova normalitat, publicat pel Govern d'Espanya el 28/04/2020, preveu que es desenvolupi a partir de 4 fases programades (de dues setmanes cadascuna) segons un calendari que pot variar en funció de l'evolució de la pandèmia, fet que s'haurà d'anar valorant d'acord amb els canvis d'aplicació del Pla.

Aquestes recomanacions se seguirà durant les fases 2 i 3 de desconfinament i un cop establerta l'anomenada «nova normalitat», i serà vigent, almenys, fins a finals de 2020.

En cas d'un nou confinament o que hi hagi canvis en l'estat d'alarma, s'hauran de seguir les indicacions dels organismes competents.

2. Mesures preventives sanitàries a adoptar

2.1. Recomanacions d'actuació i mesures generals

- L'Equip director de la intervenció arqueològica ha d'aplicar les recomanacions recollides en el present document, les quals són aplicables a totes les persones que accedeixin a l'excavació arqueològica: directors, arqueòlegs, conservadors-restauradors, voluntaris, inspecció administrativa, empreses auxiliars i visitants. Aquestes mesures es poden individualitzar i

adaptar depenent de les característiques de l'espai de treball i de la seva planificació per part de la direcció.

- Sempre que les mesures de seguretat i salut ho permetin, s'ha de prioritzar el **treball individual**.

- Segons les característiques dels espais patrimonials i jaciments arqueològics o sectors on es treballi, s'ha de distribuir el personal en l'espai apropiat per tal de respectar en tot moment la **distància social**. Els directors de l'excavació han d'assegurar que la distribució dels llocs de feina a l'excavació arqueològica permeti mantenir les distàncies. Als laboratoris o espais de processament de materials s'han d'assegurar que es pugui mantenir també la distància social.

- Quan no es pugui respectar la distància social (tasques de trasllat/moviment de objectes o pedres que requereixin dues o més persones, etc.) cal utilitzar els **EPI**, com mascaretes i guants, adequats a les tasques.

- **Registre de persones.** S'ha de disposar d'un registre diari en el qual s'han d'anotar nom, DNI, telèfon de contacte, data d'entrada i sortida i la signatura del personal que accedeixi al jaciment, inclòs el control de les visites o persones que hi accedeixin puntualment: proveïdors, comercials, etc. Queden exclosos d'aquest control els visitants del jaciment que fan visita per lliure i que no entrin en contacte amb l'equip de l'excavació arqueològica. Els responsables del registre són els directors de l'excavació i, com a mínim, hi ha de constar el seu nom, DNI i telèfon o adreça electrònica. Els directors de la intervenció arqueològica són els responsables del compliment de la normativa en matèria de dades de caràcter personal que sigui aplicable a aquests registres segons la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals.

2.2. Informació sobre les mesures a adoptar

- **Instal·lació de plafons informatius en una zona visible** de l'excavació arqueològica amb les recomanacions bàsiques de prevenció del contagi

del coronavirus facilitades pel Servei de Patrimoni Històric del Consell Insular de Menorca.

- Els directors han d'informar de les recomanacions i de les mesures abans de l'inici del seu treball (recomanació de l'ús de la mascareta quan no es pugui mantenir distància social, la neteja de mans i la distància social).
- En cas que un participant no col·labori, és responsabilitat dels directors notificar-ho a les autoritats.
- El registre diari es posarà a disposició de les autoritats sanitàries en cas de contagi.

3. Requisits de neteja i desinfecció dels espais comuns i llocs de feina

- S'entén per espais comuns de feina en excavacions arqueològiques: casetes d'eines, llocs comuns per descansar i laboratoris o tallers on es processen materials arqueològics.
- S'han de mantenir netes les zones comunes, i lliures d'objectes innecessaris.
- La premissa que cal no deixar de tenir present en tot moment a l'hora d'elaborar les recomanacions de neteja i desinfecció és la diferència dels tractaments en espais amb béns culturals immobles o mobles i espais sense béns culturals.
- Si es tracta d'espais oberts i airejats, com són els jaciments arqueològics, no és necessari utilitzar cap producte.
- S'han de mantenir nets i desinfectats els llocs on es puguin compartir objectes, com ara taules per berenar, cadires, etc.
- En qualsevol cas no s'ha d'aplicar cap producte en espais arqueològics ni cap producte directament sobre béns mobles sense la supervisió de personal tècnic.
- En cas d'evidència que persones positives en Covid-19 puguin haver estat en contacte amb béns culturals procedents de l'excavació arqueològica, els objectes arqueològics s'han d'aïllar i establir-ne una quarantena.

En espais amb béns culturals mobles

- L'aïllament és la millor mesura tant per a espais com per a béns culturals.
- No s'ha de fer cap acció de desinfecció, si l'espai ha estat tancat més de 10 dies.

- Mai s'ha d'aplicar cap producte directament sobre els béns patrimonials.
- Qualsevol actuació de neteja sobre béns culturals l'ha de supervisar un tècnic especialitzat.
- Sempre s'han de netejar amb els productes habituals superfícies o espais com ara sòls, passadissos, portes o manetes, un cop s'hagin utilitzat.
- No s'han de polvoritzar els espais interiors. Es recomanen mètodes de neteja que permetin una aplicació controlada.
- Productes a utilitzar en superfícies (com taules, prestatgeries, etc.) que poden estar en contacte amb béns culturals: sabó neutre diluït amb aigua o l'etanol diluït al 70 % en aigua. Mai s'han d'aplicar aquests productes directament sobre els béns patrimonials.

3.1. Productes de neteja

- La neteja i desinfecció s'ha de fer utilitzant guants i mascareta.
- Per a les zones o superfícies on no hi hagi béns culturals, es poden utilitzar els productes habituals de neteja i desinfecció.
- Als espais on hi hagi béns culturals en contacte amb superfícies s'ha d'utilitzar alcohol etanol dissolt al 70 % en aigua o sabó neutre. En aquest cas està totalment contraindicat el lleixiu o blanquejador (hipoclorit de sodi), ja que els podria malmetre. Es desaconsella l'isopropanol (2-PROPANOL o l'alcohol isopropílic).

Per preparar l'alcohol etanol diluït al 70 % en aigua (es recomana utilitzar-lo amb un bòtil polvoritzador o esprai i paper), disposarem en un bòtil:

- 70 ml d'alcohol de 96°
- 10 ml d'aigua destil·lada
- Després ho mesclarem bé.

Per a més informació: https://www.ncptt.nps.gov/blog/covid-19-conceptos-basicos-desinfectar-materiales-historicos/?fbclid=IwAR2JmL9zFXr6dLnq-W_3DP0Yowf9Ma8tvmPk2P_k_90VDul1xVUpjnvNwVoo

4. Mesures higièniques de protecció personal

4.1. Pautes per als directors de l'excavació

- L'equip de feina ha de tenir a la seva disposició una zona amb aigua, sabó i paper assecant per rentar-se les mans, o solució hidroalcohòlica per a la seva desinfecció.
- S'han de facilitar els EPI necessaris i adequats a cada feina tant a treballadors com a participants, col·laboradors i voluntaris.
- S'ha de disposar de contenidors amb tapadora i pedal d'accionament per al material de rebuig.
- S'han de netejar i desinfectar les eines de feina manuals que empri cada participant en l'excavació, atenció que s'ha d'incrementar per al material susceptible de ser utilitzat per diverses persones, com l'estació total, càmeres fotogràfiques i ordinadors.
- S'han de planificar les aturades per menjar i descansar per tal d'evitar que hi coincideixin moltes persones. Cal informar els participants en l'excavació de la prohibició de compartir objectes per menjar o beure.
- Escoles d'arqueologia i camps de treball: Si s'imparteixen classes, conferències, etc., aquestes s'han de regir per les normes de la fase vigent pel que fa a la reunió de persones i a la capacitat en espais tancats. Es recomana que siguin llocs airejats i on es pugui mantenir la distància de seguretat.
- En el cas d'equips que comparteixin casa, però no pertanyin al mateix nucli familiar, s'han de mantenir les normes de distanciament social i les mesures d'higiene recomanades per les autoritats sanitàries.

4.2 Pautes higièniques i socials del participant en l'excavació

- Es recomana que cada persona tingui un equip de treball suficient i d'ús exclusiu per a tota la jornada de treball, que s'ha de desinfectar tant a l'inici com al final del treball.
- Els directors de l'excavació arqueològica han de revisar la zona de treball per tal d'identificar les àrees i feines en les quals no sigui possible mantenir la distància de seguretat de 2 metres. Si no és possible, s'han de fer servir els EPI necessaris per tal d'evitar el contagi (guants, mascaretes, ulleres o pantalles facials protectores).

- Els equips han de comptar amb un termòmetre sense contacte homologat que permeti mesurar la temperatura a distància, a disposició dels participants, dins la farmaciola de primers auxilis.
- Els participants han de vetllar, segons les seves possibilitats, per la seva pròpia seguretat i salut en l'excavació arqueològica i per la de la resta de persones a les quals pugui afectar el seu comportament.
- Els participants han d'utilitzar els EPI i seguir-ne les normés d'us.
- Els participants en l'excavació s'han de prendre la temperatura, si senten indisposició o molèsties, amb el termòmetre homologat sense contacte que hi ha d'haver a la farmaciola.
- Els participants en les intervencions arqueològiques han de ser curosos pel que fa a la neteja de totes les eines i el material que utilitzin i, sempre que sigui possible, han d'evitar compartir-los.
- No s'ha de compartir material personal per menjar o beure. Es recomana marcar els objectes.
- No s'han de compartir els EPI amb altres treballadors. Es recomana marcar-los per a cada persona.
- S'han de tenir en consideració les necessitats de les persones amb algun grau de discapacitat.
- Els menors de 14 anys que vagin a l'excavació arqueològica han d'anar acompanyats d'un adult.
- Si alguna persona treballadora es troba en algun dels grups de risc segons les indicacions del Ministeri de Sanitat, ja sigui per embaràs, per patologies cròniques prèvies o per edat (+ 60), s'han de minimitzar al màxim els riscos d'exposició i protegir-les amb la qualitat d'especialment sensibles, així com també s'ha de poder determinar si escau la no aptitud temporal per al treball i el seu aïllament preventiu.
- Les persones que es trobin dins algun grup de risc han de signar un document pel qual es comprometin a complir les recomanacions

indicades per la direcció de l'excavació i seguir les seves indicacions en tot moment.

4.2. Pautes higièniques i socials del voluntaris, col·laboradors, empreses externes que fan feines subsidiàries, etc.

- A l'excavació, han de seguir les recomanacions preventives de les recomanacions, i la direcció els ha d'informar de les pautes a seguir.
- En el desenvolupament de la seva activitat i en els visites a les excavacions, els tècnics han de complir totes les indicacions establertes per a les persones relacionades en aquest document, així com qualsevol altra instrucció que puguin dictar les autoritats competents.

4.3. Casos de sospita de contagi

- Si algú detecta que conviu o ha conviscut amb una persona que ha patit la infecció o que estiguis aïllada preventivament, desenvolupa símptomes respiratoris propis d'aquesta malaltia (tos, sensació de falta d'aire, etc.) o té febre ha de contactar amb els directors de l'excavació i comunicar-los-ho. També ha de comunicar la seva situació als telèfons indicats per les autoritats sanitàries (902 079 079 / 971 437 079) i seguir les seves instruccions.

4.4. Mesures preventives sanitàries en els desplaçaments

- Es permet que els participants que acudeixin a l'excavació arqueològica comparteixin transport, sempre que sigui possible i que se segueixin totes les mesures i les instruccions de protecció indicades pel Ministeri de Sanitat en el marc dels supòsits de desplaçaments autoritzats.

5 Decàleg de mesures preventives sanitàries a adoptar pels participants

1. Si detectau que conviuu o heu conviscut amb una persona que ha tingut la infecció per coronavirus, o si desenvolupau símptomes respiratoris propis d'aquesta malaltia: tos, sensació de falta d'aire o febre, contactau amb el vostre responsable directe i comunicau-li-ho.
2. En el treball, compliu les recomanacions de prevenció i salut, seguint les indicacions dels directors de l'excavació arqueològica.
3. Manteniu la distància de seguretat de 2 metres amb la resta de treballadors i visitants durant la realització de les tasques, a les sales de

reunions i en altres espais.

4. Si no podeu conservar aquesta distància, posau-vos una mascareta.
5. Rentau-vos les mans amb freqüència a les zones habilitades a aquest fi.
6. Rentau-vos les mans després d'esternudar, tossir o tocar-vos el nas, després del contacte amb algú que ho hagi fet, després de tocar superfícies brutes i abans de menjar.
7. Desinfectau-vos les mans amb freqüència amb solució hidroalcohòlica en cas de no tenir aigua i sabó a l'abast.
8. No us toqueu la cara, especialment ulls, boca, nas, ni tan sols si portau guants.
9. Evitau compartir equips. Si ho feis, extreu les condicions de neteja i desinfecció dels objectes que manipuleu.
10. Seguiu les instruccions d'utilització i col·locació dels EPI i de les mascaretes.

6. Materials necessari per una excavació segura i saludable

MATERIAL	PREU APROXIMAT
Mascaretes higièniques no reutilitzables (UNE 0064-1:2020)	0,96 €/unitat
Sabó neutre	
Gel hidroalcohòlic	500 ml/8,99 €
Guants d'un ús de nitril/guants de seguretat	
Papereres i poals amb tapadora i pedal de peu	10 euros
Cartells amb recomanacions de seguretat i salut (situats en llocs visibles per tots els participants).	Els proveirà el Servei de Patrimoni del Consell Insular
Etanol 96º reactiu (per dissoldre en aigua)	5 litres/32,00 €
Termòmetre	20 €